

موسسه فریمنجتگان

دپارتمان حقوق

درسنامه آموزشی آیین دادرسی کیفری

(به همراه سوالات تألیفی طبقه بندی شده)

۶

درسنامه آیین دادرسی کیفری به سبک ماده به ماده و مبحثی

آیین دادرسی کیفری شاخه‌ای از حقوق عمومی داخلی است و فقط در دادگاه‌های داخلی لازم‌الاجرا است.

مفهوم آیین دادرسی کیفری

آیین یعنی شیوه، روش. دادرسی کیفری یعنی رسیدگی به پرونده‌ای که ناشی از جرم است. بنابراین آیین دادرسی کیفری روش‌های رسیدگی به پرونده‌های کیفری را به ما می‌آموزد.

موضوع آیین دادرسی کیفری

عبارت است از نحوه‌ی تعقیب و محاکمه‌ی متهم، در این فرآیند یعنی تعقیب و محاکمه متهمان مسائل مختلفی مطرح می‌شود مثل کشف جرم، ترتیباتی که باید برای جستجو و تعقیب جرائم و پیدا کردن دلایل رعایت کرد یعنی تحقیقات مقدماتی، مسئله محاکمه و چگونگی آن، سازمان و صلاحیت دادگاه، راه‌های تجدیدنظر احکام. در کنار این موارد که جزء موضوعات اصلی آیین دادرسی کیفری هستند یک موضوع فرعی هم وجود دارد و آن رسیدگی به دعوی خصوصی است. یعنی دعوی ضرر و زیان ناشی از جرم، بنابراین می‌توان گفت موضوع اصلی آیین دادرسی کیفری رسیدگی به دعوی عمومی و موضوع فرعی آن رسیدگی به دعوی خصوصی است.

آیین دادرسی کیفری براساس ماده ۱ ق.آ.د.ک

الف) کشف جرم (از وظایف دادرست ولی اصولاً توسط ضابطین به عمل می‌آید).

ب) تحقیق توسط دادرسا انجام می‌شود.

ج) تعقیب مجرمان که توسط دادرسا انجام می‌شود.

د) نحوه رسیدگی و صدور رأی و تجدیدنظر (توسط دادگاه) و اجرای احکام (توسط دادرسا انجام می‌شود).

ذ) تعیین وظایف و اختیارات مقامات قضایی

*به صلاحیت محاکم اشاره‌ای نشده است.

تعقیب مجرمان که ماده ۱ قانون آیین دادرسی کیفری بدان اشاره می‌کند غلطی است فاحش!! فردی که هنوز تحت تعقیب است هنوز جرمش ثابت نشده که بتوان به آن عنوان مجرم داد!!! بنابراین صحیح این است که بگوییم **تعقیب متهم**.

نظامات و تحولات آیین دادرسی کیفری

سیستم‌های دادرسی

۱- اتهامی

۲- تفتیشی

۳- مختلط

۴- اسلامی

ویژگی‌های نظام دادرسی اتهامی

درسنامه آئین دادرسی کیفری به سبک ماده به ماده و مبحثی

- ۱- ضرورت طرح شکایت شاکی
- ۲- فقدان نهاد تعقیب
- ۳- شفاهی بودن رسیدگی
- ۴- ترافعی بودن رسیدگی
- ۵- رعایت تساوی بین دو طرف
- ۶- وحدت کافی
- ۷- وجود هیئت منصفه
- ۸- علنی بودن رسیدگی

ویژگی های نظام دادرسی تفتیشی

- ۱- قضات حرفه‌ای
- ۲- وحدت قاضی و دادستان
- ۳- غیرعلنی بودن رسیدگی
- ۴- غیرترافعی بودن رسیدگی
- ۵- عدم توجه به نفع متهم و توجه به منافع جامعه
- ۶- وجود مرجعی برای تعقیب و تقاضای محاکمه متهم
- ۷- کتبی بود

ویژگی های نظام دادرسی مختلط

- ۱- مرحله‌ی تحقیق ← ویژگی‌های نظام تفتیشی
- ۲- مرحله‌ی محاکمه ← ویژگی‌های نظام اتهامی

ویژگی های نظام دادرسی اسلامی

- ۱- وحدت قاضی
- ۲- مجاز بودن قاضی به تحصیل دلیل
- ۳- پذیرش اصل برائت
- ۴- فقدان هیئت منصفه
- ۵- فقدان اوردالی
- ۶- تحریم دوپیل
- ۷- عدم نیاز طرح شکایت از سوی زیان‌دیده در جرایم حق‌اللہی
- ۸- یک درجه‌ای بودن رسیدگی
- ۹- قطعیت احکام جزء در موارد استثنایی

درسنامه آئین دادرسی کیفری به سبک ماده به ماده و مبحثی

دادسرا

ویژگی دادسرا

- ۱- سلسله مراتب ← دادستان ← معاون دادستان ← دادیار ← در طول یکدیگرند.
- ۲- استقلال دادسرا ← در برابر دادگاه
- ← در برابر طرفین
- ۳- غیرقابل رد بودن
- ۴- عدم مسئولیت

سلسله مراتب

دادستان و معاون وی و دادیار در طول یکدیگرند ولی بازپرس از این سلسله مراتب مستثنی است. اصل سلسله مراتب تنها در میان قضات حوزه یک دادسرا وجود دارد.

استقلال دادسرا ← **در برابر دادگاه:** دادسرا که کیفر خواست صادر کرد دادگاه موظف به محاکمه متهم است.

در برابر طرفین: در مقابل متهم می تواند هر قدر تأمینی را که مناسب تشخیص داد صادر کند و در برابر شاکی می تواند در برخی موارد بدون شکایت تعقیب کیفری را به جریان بیاورد یا در صورت شکایت قبلی به گذشت او ترتیب اثر نداده و تعقیب را ادامه دهد.

غیرقابل رد بودن

امکان رد دادستان یا دادیار در ماده ۳۳۵ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۰ وجود داشت که در حال حاضر در **دادسرا و دادگاه نظامی** قابل اجراست. در متن اصلاح شده قانون تشکیل حرفی از قابل رد بودن قضات دادسرا به میان نیامده است. به نظر می رسد برای تضمین دادرسی عادلانه به رغم عدم منع تصریح قانونی، شایسته است با توجه به مبنای قاعده رد دادرسی و همچنین روح مواد یاد شده در ماده ۴۶ قانون آیین دادرسی کیفری **قضات دادسرا هم قابل رد باشند.** (نظر دکتر خالقی).

عدم مسئولیت

یعنی در صورت برائت متهم از اتهام انتسابی به او، دادسرا را نمی توان به جبران خسارت متهم محکوم و با به عنوان مفتری مشمول قلمداد کرد.

دادسراها

- ۱- دادسرای دیوان عالی کشور ← کنار دیوان عالی کشور انجام وظیفه می کند.
- ۲- دادسرای عمومی و انقلاب ← گذشته از هم جدا بودند.
- ۳- دادسرای نظامی ← **جرایم خاص** انتظامی و نظامی اعضای نیروهای مسلح در دادگاه نظامی رسیدگی می شود.
- ۴- دادسرای ویژه روحانیت ← در کنار دادگاه ویژه روحانیت فعالیت می کند.

دادسرای دیوان عالی کشور

درسنامه آئین دادرسی کیفری به سبک ماده به ماده و مبحثی

مقر این دادسرا در تهران است و دارای شعبی در قم و مشهد می‌باشد. صلاحیت عملی دادرسی دیوان عالی کشور تمام کشور است.

دادسرای عمومی و انقلاب

از لحاظ محلی دادسرای عمومی و انقلاب در حوزه قضایی هر شهرستان در هیئت دادگاه‌های آن حوزه ایجاد می‌شود. در حوزه قضایی بخش دادسرا وجود ندارد.

دادسرای نظامی

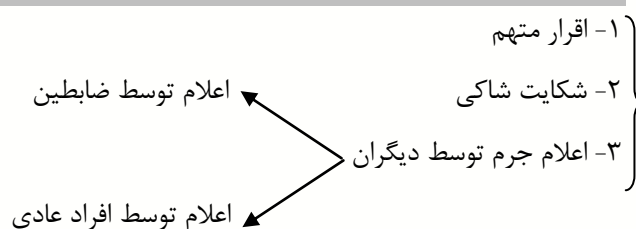
این دادگاه در مرکز هر استان و نقاطی که ضرورت آن را رئیس قوه قضائیه تشخیص دهد ایجاد می‌شود. در کنار این دادگاه‌ها دادسرای نظامی فعالیت می‌کند.

دادسرای ویژه روحانیت

این دادسرا در یازده شهر معین شده. در تشکیلات این دادسرا بازپرس پیش‌بینی نشده است.

از وظایف دادسرا شروع به تعقیب جرم است.

جهات قانونی شروع به تعقیب

اقرار متهم

معتبرترین و قطعی‌ترین وسیله برای پی بردن به وقوع جرم اقرار متهم است.

*اقرار متهم در جرایم غیرقابل گذشت از جهات شروع به تعقیب محسوب می‌شود.

*اقرار در امور کیفری طریقت دارد ← این معنا که اگر با ادله‌ی دیگر در تعارض باشد اقرار قابل قبول نیست.

شکایت شاکی

شاکی کسی است که مستقیماً از وقوع جرم متضرر شده است. شکایت برای شروع به رسیدگی کافی است ولی در جرایم قابل گذشت

شکایت شاکی لازم است. شکایت می‌تواند کتبی یا شفاهی باشد، شاکی می‌تواند شخصاً شکایت کند یا وکیل بگیرد.

اعلام جرم توسط افراد عادی

در این بند اعلام‌کننده نه شاکی است نه مرتکب. با اعلام جرم توسط این افراد، دادستان در صورتی می‌تواند تعقیب را شروع کند که:

- ۱- شروع به تعقیب نیاز به شکایت شاکی خصوصی نداشته باشد.
- ۲- اعلام‌کننده خود وقوع جرم را دیده باشد: اگر خود اعلام‌کننده وقوع جرم را ندیده باشد در ۲ صورت می‌توان براساس اعلام او تعقیب را شروع کرد:
 - ۱-۲. شروع به تعقیب نیاز به شکایت شاکی خصوصی نداشته باشد.
 - ۲-۲. دلایل صحت ادعا موجود باشد.

درسنامه آئین دادرسی کیفری به سبک ماده به ماده و مبحثی

اعلام جرم توسط ضابطین

ضابطین به دو دسته تقسیم می شود:

۱- ضابطین عام فقط مأمورین نیروی انتظامی

۲- ضابطین خاص

ضابطین عام

صلاحیت دخالت در هر جرمی را دارند و فقط مأمورین نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ضابطین عام هستند.

ضابطین خاص

صلاحیت دخالت در هر جرمی را ندارند مگر قانون تصریح کرده باشد با شرایط خاص:

۱- رؤسا و معاونین زندان نسبت به امور زندانیان؛ یعنی جرایمی که زندانیان در زندان مرتکب می شود.

۲- مأمورین نیروی مقاومت بسیج؛ منوط به ۳ شرط است:

۱-۲- جرم مشهود باشد.

۲-۲- ضابطه عام نباشد یا اقدامی نکرده باشد.

۳-۲- ضابطه عام باشد و نیاز به کمک داشته باشد.

۳- سایر نیروی مسلح؛ در مواردی که شورای عالی امنیت ملی تمام یا برخی از وظایف ضابط بودن نیروی انتظامی را با آن محول کند

(مثل مأمورین ارتش سپاه)

۴- سایر مأمورین؛ مانند مأمورین جنگل بانی، شکاربانی، فرمانده هواپیما، مأمورین شهرداری، پلیس انتظامی راه آهن و ... ضابطین خاص

هستند.

نکات

*ریاست و نظارت بر ضابطین با دادستان است.

*در مورد جرایم اطفال ضابطین حق مداخله ندارند.

وظایف و اختیارات ضابطین

در جرایم غیرمشهود بدون دستور مقام قضایی حق مداخله ندارند اما در جرایم مشهود علاوه بر حق مداخله بدون نیاز به دستور مقام

قضایی، قانونگذار حق بازداشت متهم را با لحاظ شرایطی به ضابطین اعطا کرده و آن این که بازداشت متهم برای تکمیل تحقیقات ضروری

باشد و موضوع اتهام بلافاصله کتباً به متهم تفهیم شود و بازداشت بیش از ۲۴ ساعت نباشد.

نکات

۱- ضابطین حق گرفتن تأمین ندارند حتی با اجازه بازپرس، دادیار، دادستان حق چنین کاری را ندارند.

۲- به جرایم ضابطین در مقام ضابط بودن در دادگاه عمومی رسیدگی می شود.

خدمات آموزشی ویژه مؤسسه

- ۱- مشاوره اولیه با داوطلب جهت آگاهی از پتانسیل علمی داوطلب
- ۲- معرفی منابع کاربردی به داوطلب
- ۳- آموزش روش های مطالعه ، جمع بندی و تست زنی صحیح
- ۴- ارائه برنامه مطالعاتی روزانه مناسب به هر داوطلب با توجه به شرایط فردی داوطلب
- ۵- برگزاری آزمون های آزمایشی استاندارد
- ۶- ارائه درسنامه جامع
- ۷- پشتیبانی تحصیلی هر داوطلب به صورت انفرادی تا روز آزمون
- ۸- برگزاری کلاسهای طرح بیمه قبولی

 www.hoghogh.org

 ۰۲۱-۶۶۹۷۹۵۲۴

 @Farhikhteganh